

Д.І. Ткач
доктор політичних наук, професор,
проректор з міжнародних питань,
Університет економіки та права «КРОК»

Міжнародно-правовий аспект зовнішньої політики України за Президента В.А. Ющенка

У статті аналізується роль суб'єктивного чинника у зовнішній політиці України часів президента В.А. Ющенка. Зазначається, що відносини України з Європейським Союзом, розвиток діалогу з Північноатлантичним Альянсом декларувалися Президентом як пріоритетні. Те ж саме було і в стосунках із ключовими стратегічними партнерами – США та Росією. Наголошено на зусиллях, які здійснював В.А. Ющенко для зміцнення регіональних позицій України та її міжнародного авторитету.

Ключові слова: Україна, Президент України, В.А. Ющенко, зовнішня політика, Європейський Союз, НАТО, США, Росія.

Д.И. Ткач
доктор политических наук, профессор,
проректор по международным вопросам,
Университет экономики и права «КРОК»

Международно-правовой аспект внешней политики Украины при Президенте В.А. Ющенко

В статье анализируется роль субъективного фактора во внешней политике Украины времен президента В.А. Ющенко. Отмечается, что отношения Украины с Европейским Союзом, развитие диалога с Североатлантическим Альянсом декларировались Президентом как приоритетные. То же самое было и в отношениях с ключевыми стратегическими партнерами – США и Россией. Отмечаются усилия В.А. Ющенко, направленные на укрепление региональных позиций Украины и ее международного авторитета.

Ключевые слова: Украина, Президент Украины, В.А. Ющенко, внешняя политика, Европейский Союз, НАТО, США, Россия.

Tkach Dmytro
Professor, doctor of political Sciences,
Vice-rector for international Affairs
KROK University

International legal aspects of foreign policy of Ukraine under President Viktor Yushchenko

The article examines the role of subjective factor in the foreign policy of Ukraine under the Presidency of Viktor Yushchenko. It is noted that relations between Ukraine and the European Union,

development of the dialogue with the North Atlantic Alliance were declared by the President as a priority. The same thing happened in the relations with key strategic partners - the USA and Russia. The efforts made by V. Yushchenko to strengthen regional positions of Ukraine and strengthening of its international authority are specified.

Keywords: *Ukraine, President of Ukraine, Viktor Yushchenko, foreign policy, the European Union, the NATO, the USA, Russia.*

Постановка проблеми

Розглядаючи роль особистості у зовнішній політиці України, необхідно наголосити, що за роки існування незалежної держави кожний із президентів проводив власну зовнішню політику, практично відмовляючись від здобутків попереднього. Ті рішення, які ухвалювалися главою держави, значною мірою залежали від його суб'єктивного бачення тих чи інших проблем, а це, своєю чергою, залежало від психологічних рис керманіча держави. Для України така проблема є і досі актуальною, оскільки, незважаючи на 25-річне існування незалежної держави, і сьогодні наявна залежність зовнішньої політики від особистих рішень Президента.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Формуванню психологічного портрета Президента присвячена робота Ю.Ф. Пачковського [1], психологічний портрет В.А. Ющенка досить детально дослідили також Т. Воропаєва, В. Піскун, А. Ціпка [2]. Дослідженню проблематики ролі особистості у зовнішній політиці України присвячено роботу О.А. Базалук [3].

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

У сучасній психологічній та політичній науці значна увага приділяється аналізу політичної характеристики діяльності В.А. Ющенка. Однак у вітчизняній науці проблематиці щодо ролі суб'єктивного фактора у прийнятті зовнішньополітичних рішень приділено недостатньо уваги.

Формулювання цілей статті

Метою статті є аналіз ролі особистості у зовнішній політиці України за часів президентства В.А. Ющенка.

Основний матеріал дослідження

Ця стаття є продовженням досліджен-

ня щодо ролі суб'єктивного чинника у зовнішній політиці України. Як видно з міжнародної діяльності Л.М. Кравчука та Л.Д. Кучми саме президенти України відігравали ключову роль в управлінні державою. Ця ж сама тенденція простежується й у практиці Президента В.А. Ющенка.

В.А. Ющенко прийшов до влади в грудні 2004 р. на хвилі всенародної довіри та всесвітнього визнання. Його стоячи вітали у Парламентській Асамблеї РЄ, радо приймали у столицях ЄС та світу. Президент тоді заявляв, що зовнішня політика України «буде направлена не проти когось, а виключно на реалізацію українських інтересів... Ми хочемо активізувати наші відносини зі стратегічними партнерами і вивести їх на якісно новий рівень» [4].

На жаль, ці гучні декларації не були забезпечені копіткою роботою з втілення їх у життя. Чому так сталося? Причину варто шукати саме в суб'єктивному чиннику. Наведемо лише кілька штрихів із психологічного портрета В.А. Ющенка [5].

З перших днів свого правління В.А. Ющенко намагався продемонструвати свою незалежність від Кремля. Послідовно відстоював інтереси українства, захищав його історію, культуру і мову. Водночас робив це не завжди коректно, викликаючи гостру критику з боку тих країн, історичні події з якими пропонувалося переоцінити.

Йому властиві нерішучість, пасивна політична позиція. Обійняти високі державні посади, як-от керівника Нацбанку чи Прем'єр-Міністра, В.А. Ющенко буквально умовляли. Політика та поважні крісла – це було не для нього, але, наділений слабким характером, він давав себе умовити посісти ці посади. Сам В.А. Ющенко не приховував, що політика йому чужа, і він її ненавидить.

В.А. Ющенко проводив абсолютно без-

дарну кадрову політику. Він оточив себе людьми, які уміло ним маніпулювали, на словах декларуючи підтримку його політики, а насправді наживалися, використовуючи високі посади, що і зіграло відчутну роль у падінні рейтингу Президента. Знамениті «любі друзі», «куми» та «побратими» привели його до політичного краху.

З іншого боку, третій Президент України, незважаючи на м'якість свого характеру, виявився надзвичайно конфліктною та непоступливою людиною. Його постійне протистояння з Ю.В. Тимошенко, з більшістю у Верховній Раді шкодило не тільки внутрішньополітичному життю країни, але створювало негативний імідж України у світі.

Саме на посаді президента забуяла безпідставна самовпевненість та занижена самокритичність В.А. Ющенка. Він і сьогодні щиро вважає, що критика на його адресу – то від заздрості або того, що українці просто не оцінили належно його колосальні задуми щодо відродження національної свідомості народу.

Однією із найбільших вад Президента була відсутність дисципліни та неповага до тих людей, з якими в межах службових обов'язків йому належало спілкуватися. Ще будучи Прем'єр-Міністром, він призначав комусь із глав обласних адміністрацій зустріч на дев'яту ранку, а приймав о 15.00, натомість проводив час за бесідою з якимось митцем чи істориком. Те ж саме відбувалося і під час візитів в Україну високих гостей, які, в порушення міжнародного протоколу, годинами чекали В.А. Ющенка.

Кажуть, що мати Віктора Андрійовича – Варвара Тимофіївна, коли почула звістку про призначення сина Прем'єр-Міністром України, сказала, що їхню сім'ю спіткала велика біда; вважаємо, що біда тоді спіткала й Україну.

Усі вищезгадані складові психологічного портрета В.А. Ющенка справили неабиякий вплив на зовнішню політику України. І врешті рещт провідні країни світу, впливові міжнародні організації припинили підтримувати Україну.

Спробуємо дослідити все по порядку.

З перших днів свого президентства В.А. Ющенко визначив пріоритетним напрямом зовнішньої політики курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію.

21-23 лютого 2005 р. Президент України В.А. Ющенко відвідав з робочим візитом Брюссель. Це була перша поїздка глави держави до ЄС і штаб-квартири НАТО. Головною метою відвідання столиці Бельгії була участь у засіданні Комісії «Україна-НАТО», зустрічі з керівництвом Європейської Комісії та лідерами провідних держав світу.

23 лютого 2005 р В.А. Ющенко вилетів до Страсбурга, де виступив на засіданні Європарламенту та заявив: «Перспектива членства в Євросоюзі є найбільш ефективним стимулом як для реформ усередині країни, так і для зближення з об'єднаною Європою. Ціль моєї країни, головна задача нового Уряду і моя особисто – вступ України в Євросоюз. Ми готові підтвердити серйозність проголошених намірів щоденною кропіткою роботою». Більше того, він наголосив, що «Україна не зупиниться на шляху євроінтеграції, навіть якщо не буде відчувати підтримки Європейського Союзу» [6].

Перші підсумки співробітництва України з ЄС були підбиті в Києві 1 грудня 2005 р. на ІХ саміті Україна – ЄС. В.А. Ющенко дав високу оцінку саміту, назвавши його «найуспішнішим з усіх дев'яти таких зустрічей на найвищому рівні, проведених до цього часу. Оскільки він має конкретні результати, які завершилися і підписанням відповідних угод, і прийняттям знакових політичних рішень для наших двосторонніх відносин». За словами Президента України, під час саміту сторони «відзначили ефективність виконання нашого основного документа – Плану дій у всіх його шести спектрах». При цьому особливо було наголошено на успіхах у реалізації Плану дій у сферах економіки, безпеки, юстиції та внутрішніх справ [7].

Однак керівництво ЄС, країн-членів чекало від України не декларацій, а масштабних перетворень в економіці, подальших кроків у демократизації суспільства, боротьбі з корупцією, реформуванні пра-

воохоронних органів, судової системи, створенні умов для подальшого розвитку громадянського суспільства.

Реалізацію цих завдань унеможливило протистояння між В.А. Ющенком, Ю.В. Тимошенко та Верховною Радою. Постійні чвари між цими гілками влади блокували спроби Президента впровадити в життя будь-які реформи. Не останню роль у цій ситуації зіграли психологічні особливості В.А. Ющенка, його впертість, не бажання йти на компроміс та сліпа впевненість у власній правоті. Ю.В. Тимошенко також мала схожі риси характеру, тому ситуація зайшла у глухий кут. Це все уважно відслідковували наші західні партнери, робили невтішні для України висновки щодо її європейського майбутнього.

У серпні 2006 р. Прем'єр-Міністром України став В.Ф. Янукович – людина проросійських поглядів, євроскептик, який не бачив України ні в ЄС, ні тим паче в НАТО. Якщо з Ю.В. Тимошенко у В.А. Ющенка були розбіжності щодо темпів євроінтеграції, то з новим прем'єром – абсолютно полярні погляди на ці процеси.

Від самого початку свого президентства В.А. Ющенко прагнув значно активізувати процес співробітництва з НАТО. У квітні 2005 р. українська сторона передала Генеральному Секретарю НАТО Початковий дискусійний документ. Цим документом були започатковані консультації з Альянсом щодо спрямування діяльності органів державної влади України на підготовку до членства в НАТО. У цьому ж році було прийнято документ «Поглиблення співпраці Україна – НАТО: пріоритети на найближчий період», яким Альянс визначив ключові сфери надання допомоги Україні, а саме: зміцнення демократичних інституцій, співробітництво у реформуванні системи оборони і безпеки, розв'язання проблем, пов'язаних із соціально-економічними наслідками військової реформи.

Завдяки реалізації цього документа в Україні з'явився реальний шанс приєднатися до Плану дій щодо членства, що створювало реальні перспективи вступу. Але на заваді реалізації цих райдужних

перспектив знову постає суб'єктивний фактор.

В.А. Ющенко не втомлюється заявляти про бажання інтегруватися в ЄС та НАТО, проте, з іншого боку, Прем'єр-Міністр В.Ф. Янукович під час візиту до Брюсселя у вересні 2006 р. заявив про неготовність України приєднатися до Плану дій щодо членства. Тоді Президенту потрібно було наполягти на своєму та вимагати від глави Уряду узгоджених позицій у лінії дотриманні єдиного вектора у зовнішній політиці, але В.А. Ющенко знову проявив слабохарактерність і спустив усе на гальмах. Відсутність єдності позицій представників різних гілок української влади щодо членства в НАТО дратувала наших західних партнерів, що унеможливлювало прогрес на шляху євроатлантичної інтеграції.

Втім, варто наголосити, що у В.А. Ющенка на той час було достатньо повноважень, щоб основи зовнішньополітичного курсу України залишилися незмінними.

Помаранчева революція відкрила шлях до значного покращення стосунків зі Сполученими Штатами Америки, які значно погіршилися в останню каденцію Л.Д. Кучми. У квітні (04 – 08) 2005 р. відбувся візит В.А. Ющенка до США. Прийняли Президента України в Америці з великою повагою та надією. Виступаючи в конгресі США у Вашингтоні, Президент України заявив, що до листопада 2005 р. Україна має стати членом СOT, висловив сподівання, що влада США скасує поправку Джексона-Веніка, яка обмежувала торговельні відносини з Україною, і підписав з Джорджем Бушем заяву про стратегічне партнерство двох країн [8].

З усіх цих позицій Україна отримала повну підтримку, це підтверджується тим, що США скасували торговельні санкції, накладені на Україну ще за часів президентства Л.Д. Кучми. На початку грудня 2005 р. Україні було надано статус держави з ринковою економікою (що було зроблено не в останню чергу за сприяння США). 18 листопада 2005 р. Сенат США скасував обмежувальну зовнішньоторговельну поправку Джексона-Веніка для України.

Під кінець каденції В.А. Ющенка від-

носини України з США значно погіршилися. Наші заокеанські партнери просто стомилися від непередбачуваності української політики, розбрату між усіма гілками влади та імітацією реформ. На кінець 2010 р. Україна у пріоритетах американської зовнішньої політики опинилася на 50-у місці. США повністю зосередилися на Афганістані та Ірані, й Україна не могла розраховувати хоч на якусь їхню підтримку.

Наступним стратегічним напрямом зовнішньої політики України часів В.А. Ющенко була Російська Федерація. Третій український Президент у своїй внутрішньо та зовнішньо політичній лінії намагався керуватися виключно ідеологічними установками. Він був впевнений, що Бог його визначив на цю посаду, щоб поновити історичну справедливість щодо українства. І тому його дії, спрямовані на визнання воїнів УПА рівноправними учасниками Другої світової війни на рівні з радянськими солдатами, визнання Бандери та Шухевича Героями України, перегляд ролі Мазепи в історії України, створення незалежної від Москви української автокефальної церкви та інше саме і були для В.А. Ющенко втіленням в життя його месіанської ролі в новітній добі.

Зрозуміло, що такі кроки, помножені на європейські та євроатлантичні прагнення України, надзвичайно сильно дратували керівництво Росії.

У той же час Росія мала значний вплив на частину українського політикуму, яка не розділяла ідеологічних уподобань В.А. Ющенко, а також протягом тривалого часу формувала «п'яту колону» на основі «антиукраїнської ідеї». Все це значно вплинуло на зміст українсько-російських двосторонніх відносин. Президентство В.А. Ющенко викликало значне загострення стосунків України з РФ. Між Росією та нашою державою в цей період сталося чимало дипломатичних протистоянь, що вилилося в низку негативних для України наслідків, зокрема в економіці. Відповідальність за це покладається на третього Президента.

Різноманітні суперечки спровокували

кризові явища, найвідчутнішими елементами яких стали газові війни, які тривали протягом усієї каденції В.А. Ющенко і заслуговують на особливу увагу.

Розглянемо лише один раунд «газової війни» між Україною та Росією, який відбувся наприкінці 2008 – на початку 2009 років. У цей час В.В. Путін уже посідав посаду прем'єр-міністра, однак за своїм впливом залишався першою особою Російської держави.

Підписання в січні 2009 р. пакета українсько-російських газових договорів, розрахованих на 10-річний період, не зняло гостроти у відносинах обох країн. Причина була в асиметрії зобов'язань і можливостей сторін. «Газпром» вийшов на рівень європейських цін у відносинах із «Нафтогазом України», зберігши для себе колишній рівень тарифів на транзит газу. Компанія «Нафтогаз України» протягом строку дії контрактів перебувала під загрозою серйозних штрафних санкцій за недобір газу, – тоді як «Газпром» не ніс відповідальності за незабезпечення обсягів транзиту. До того ж для української сторони став неможливим експорт газу, який ідентифікується як реекспортний. «Газпром» же отримав від України колосальну преференцію – і можливість роботи 100% «дочки» на її внутрішньому ринку. Така асиметрія мала по суті навмисне-дискримінаційний характер і не відповідала партнерським принципам. У результаті газового конфлікту між Москвою та Києвом 7 січня 2009 р. було зупинено транспортування російського газу до Європи, що, як переконалась європейська сторона, стало можливим лише за ініціативи Росії. Згодом, 19 січня в Москві з підписанням угоди між прем'єр-міністрами України Ю.В. Тимошенко та Росії В.В. Путіним було відновлено транспортування російського газу до Європи [10].

Газовий конфлікт викликав загострення політичного та економічного становища в Україні і породив хвилю роздратування в Європі, посиливши прагнення диверсифікувати джерела постачання газу. І хоча російська сторона досягла частково своїх цілей, все ж результатом протистояння стало

і значне падіння її авторитету як країни-постачальника газу, а також суттєві економічні втрати «Газпрому». В кінцевому підсумку «газової війни» 2008 – 2009 років зі схеми постачання природного газу в Україну з Росії було виключено посередника – компанію «RosUkrEnergo», яка перебувала під контролем бізнесмена Д. Фірташа, якого чимало експертів вважали близьким до Президента України В.А. Ющенко та лідера Партії регіонів В.Ф. Януковича. А прямі втрати російського «Газпрому» через призупинення транзиту газу територією України були оцінені у 1,5–2 млрд доларів. Коментуючи конфлікт, В.В. Путін зазначав, що «Газпрому» довелося тимчасово зупинити більше 100 свердловин [11].

Головний інтерес, який переслідувала Росія під час «газової війни» 2008-2009 рр., полягав у встановленні остаточного контролю над українським вищим керівництвом та ключовими сегментами української економіки (насамперед – отримання контролю над ГТС України). Окрім того, мало місце бажання зі сторони російського керівництва отримати реванш за «помаранчеву революцію» й отримати максимальні гарантії щодо проросійської направленості української політики.

Як наслідок, частково «Газпром» реалізував одну з вище наведених цілей шляхом отримання доступу до кінцевого споживача в Україні. Зокрема, за домовленостями з НАК «Нафтогаз України» дочірня компанія російської монополії «Газпром сбыт Украина» отримала частку (до 25 %) українського газового ринку. Щодо контролю над українською ГТС, то додамо, що контроль над газотранспортною системою став основою для врегулювання газових відносин Росії з Вірменією та Білорусією. В обох країнах «Газпром» став власником чи акціонером газопровідних мереж чи електростанцій.

Для Європи головним наслідком останньої російсько-української «газової війни» стала реальна активізація пошуку альтернативних джерел постачання енергоресурсів до країн ЄС. У результаті відбулося відновлення інтересу до проекту «Набукко», реалізація якого тим не менше

залишається під великим питанням з огляду на проблему наповнення трубопроводу необхідними обсягами природного газу та проблему пошуку фінансування проекту Світовим банком заявлено лише про надання 25% фінансових коштів для «Набукко»). Таким чином, «газова війна» 2008 – 2009 рр. призвела до загальних програшів як Росії, так і України. Крім того, заклала підвалини нового газового конфлікту між Росією та Україною, що неминуче виник наприкінці 2009 – на початку 2010 років, оскільки умови старого контракту (поч. 2009 р.) або порушувалися, або не виконувалися [12].

Претензії Росії на територію нашої держави, конфлікти, пов'язані з об'єктами навігації та гідрографії, «м'ясо-молочна війна» були спробою Москви вплинути на Україну з метою відмови від вступу в НАТО.

Саме за президентства В.А. Ющенко в українсько-російські відносини закладалася міна уповільненої дії, яка вибухнула у 2014 р. анексією Криму та війною на Донбасі. Третій український Президент чітко продемонстрував керівництву РФ, куди може привести незалежна політика України, і Росія зробила все, щоб до влади в країні прийшов проросійський В.Ф. Янукович. Що трапилося далі, добре відомо. Висновок може бути один: зовнішню політику держави не можливо здійснювати на емоціях, без врахування об'єктивних та суб'єктивних чинників.

Ще одна ідея, яку плекав В.А. Ющенко, також мала на меті протистояння російському домінуванню, а саме перетворення України на регіонального лідера за допомогою субрегіональної інтеграції. Приклад країн Вишеградської четвірки підказував Україні саме цей простий шлях до європейської та євроатлантичної інтеграції. Тож були обрані уже існуючі структури, а саме: ГУАМ, ОЧЕС.

В.А. Ющенко поставив перед дипломатичною службою країни завдання вести ГУАМ на рівень повноцінної міжнародної організації, зі штаб-квартирою цієї організації у Києві. Уже в травні 2006 р. на Саміті ГУАМ у Києві було прийнято

декларацію, якою проголошено створення міжнародної регіональної організації – «Організація за демократію і економічний розвиток – ГУАМ» із секретаріатом у Києві. У цьому документі наголошувалося, що діяльність ГУАМ спрямована на зміцнення демократії, дотримання верховенства права, основних прав і свобод людини, економічний розвиток держав та забезпечення безпеки і стабільності. Була підтверджена і необхідність посилення взаємодії в цілях сталого розвитку держав ГУАМ шляхом динамічного економічного зростання, забезпечення соціальної злагоди та охорони навколишнього середовища [13].

Але, на жаль, ГУАМ так і не перетворилася у впливову регіональну організацію. В.А. Ющенко не мав такого міжнародного авторитету, щоб стати лідером Організації, та і особисті його якості не давали змоги зіграти цю надзвичайно важливу роль для країн-членів.

Щодо ОЧЕС, то головний акцент робився на поглибленні економічної співпраці країн регіону, максимальному використанні потенціалу України як транзитної країни енергоресурсів до Європи.

Чотирнадцятого лютого 2008 р. в Києві відбулася зустріч міністрів закордонних справ країн Чорноморського регіону і Євросоюзу. Вона стала гідним завершенням головування України в ОЧЕС і першим самітом в такому форматі. В Україні такий масштабний саміт відбувся вперше, були присутні більше сорока делегацій. Брюссель представляла єврокомісар з питань зовнішніх відносин і політики сусідства Б. Ферреро-Вальднер. Вона зробила сенсаційну заяву про готовність ЄС виділити 1,7 млрд євро на розвиток Чорноморського регіону [14].

За підсумками роботи саміту В.А. Ющенко заявив, що «Україна підтримує і повністю поділяє головну ідею регіональної ініціативи ЄС – досягти зближення між Чорноморським регіоном і Європейським Союзом завдяки конкретним проектам». Український Президент у якості пріоритетних сфер співробітництва назвав врегулювання «заморожених» конфліктів,

розвиток транспортної інфраструктури, створення зони вільної торгівлі, гарантування енергетичної безпеки і гуманітарне співробітництво.

Ще одна ініціатива В.А. Юценка, яка була спрямована на утвердження України в ролі регіонального лідера, – це врегулювання Придністровського конфлікту. В березні 2005 р. Президент запропонував для цього план під назвою: «До урегулювання, через демократію». Український план і перші його сім кроків базувалися насамперед на основних положеннях Конституції Республіки Молдова. Метою плану була «реінтеграція Молдови на основі єдності території і державної влади, демократизації політичного устрою». На все це відводилося три етапи, кожний з яких мав тривати не більше шести місяців. На першому етапі Україна пропонувала парламенту Молдови прийняти не пізніше липня 2005 р. закон про основні положення статусу Придністров'я і провести під міжнародним контролем не пізніше жовтня – листопада вибори до Верховної Ради Придністров'я. Молдова зобов'язувалася визнати результати цих виборів. За планом України, єдиним суб'єктом міжнародного права повинна залишатися Молдова, а Придністров'я має стати республікою в її складі зі своєю конституцією, символікою, трьома офіційними мовами – молдовською, українською і російською, а також правом встановлювати зовнішні контакти в економічній та гуманітарній сферах. На другому етапі новообрана Верховна Рада Придністров'я мала делегувати своїх представників до комісії парламенту Молдови, яка повинна розробити закон про особливий правовий статус Придністров'я. Третій етап передбачав «повне врегулювання придністровської проблеми, правове забезпечення особливого статусу Придністров'я у складі Молдови». На цьому етапі передбачалася розробка договору між Молдовою, Україною і ОБСЄ про гарантії цього статусу. Договір мав затвердити парламент Молдови, після чого набути сили Закон про особливий статус Придністров'я, а Верховна Рада регіону – прийняти власну конституцію. «План

Ющенка» допускав прями контакти представників світового співтовариства з Придністровською Молдовською Республікою без участі Молдови. Документ не містив вимог виводу російського військового контингенту з території Придністров'я, на чому наполягала Молдова.

Коментуючи київський план, міністр закордонних справ і євроінтеграції Молдови Андрій Стратан зазначав, що план «семи кроків» зовсім не означає визнання державності придністровського режиму, як це може здатися на перший погляд. Український колега Андрія Стратана Борис Тарасюк повідомляв, що пропозиція В.А. Ющенка провести дострокові вибори до Верховної Ради регіону – не визнання державності Придністров'я, а лише спосіб узаконити статус посередника. Міністр реінтеграції Молдови Василій Шова підкреслював, що Україна розглядає Придністровський регіон, як частину цілої і неподільної Молдови. А російський посол Ніколай Рябцов, який в цілому позитивно оцінив українську ініціативу, сказав: «Якщо допустити міжнародні організації до моніторингу виборів до Верховної Ради Придністров'я, це не означатиме визнання легітимності Придністров'я як держави, а лише підвищить ступінь легітимності самих виборів». Більшість учасників кишинівського саміту (на саміті ГУАМ – Грузія, Україна, Азербайджан, Молдова 22 квітня 2005 р.), де були представлені «сім кроків», позитивно оцінили прагнення України зайняти активну позицію у врегулюванні конфлікту [15].

Отже план В.А. Ющенка став надбанням усіх учасників переговорного процесу. Розпочалося втілення його у життя. Першим кроком було утворено новий переговорний формат 5+2, а саме: Молдова, Придністров'я, гаранті РФ, ОБСЄ, Україна, спостерігачі США, ЄС.

Проте 22 липня 2005 р. без погодження з Україною парламент Молдови прийняв законопроект про статус Придністров'я. Згідно з документом російські миротворці повинні були залишити регіон до 31 грудня 2006 р., а Придністров'я позбавлялося статусу республіки з набутих статусом

і входило на правах автономії до складу Молдови. Регіон мав увійти в єдиний економічний, митний і фінансовий простір Молдови, але й отримати власну конституцію і уряд, сформований Верховною Радою Придністров'я – законодавчим органом, який обирався б всенародним голосуванням. Цей закон був стримано негативно оцінений посередниками у врегулюванні (Росія, Україна, ОБСЄ).

Практично все, про що йшла мова у плані В.А. Ющенка, цей закон перекреслював. У Придністров'ї цей закон був прийнятий у багнети. Молдовани відмовилися від тих принципових домовленостей, які були напрацьовані за роки переговорного процесу. Логіку молдовського керівництва не можливо було зрозуміти. Фактично у них була можливість вирішити проблему, яка накопичувалася роками. Але наперекір здоровому глузду вони від цього відмовилися. Причина імовірно в тому, що і в Молдові, і у Придністров'ї є потужні політичні, бізнесові сили, яким взагалі не потрібне врегулювання. І тільки-но справа доходить до конкретної перспективи у вирішенні проблеми, вони докладають усіх зусиль для консервації існуючої ситуації.

Щодо Придністров'я, то молдовани дуже активно працювали на міжнародній арені, щоб представити республіку виплудком зла. Її звинувачували у виробництві та торгівлі зброєю, людьми, контрабанді наркотиків. Україна ініціювала проведення міжнародного моніторингу придністровських підприємств, які могли виготовляти зброю. Ця перевірка показала, що такої можливості ці заводи не мають. Для виготовлення, наприклад, установки залпового вогню «Град», про що на всіх усюдах кричали молдовани, у Придністров'я не було комплектуючих, які їм могли надавати лише Україна чи Росія. Остання могла поставляти їх тільки через Україну, а це було неможливо, бо дозволу на транспортування таких вантажів українська сторона не надавала.

Для розвіювання міфу про контрабанду зброї та наркотиків через кордон Київ ініціював створення на українсько-молдовському кордоні місії Європейсько-

го Союзу для надання допомоги у митних та прикордонних питаннях. Дозвіл на роботу місії в країні вимагав прийняття відповідного рішення Уряду України. МЗС з великими труднощами вдалося в короткий відтинок часу домогтися належної постанови Кабінету Міністрів, і вже 7 жовтня 2005 р. на контрольно-пропускному пункті українсько-молдовського кордону Паланка Міністр закордонних справ України Борис Тарасюк разом із Віце-прем'єр-міністром, Міністром закордонних справ Республіки Молдова Андрієм Стратоном та Членом Європейської Комісії з питань зовнішніх зносин та європейської політики сусідства Бенітою Ферреро-Вальднер підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо Місії європейської Комісії з надання допомоги у питаннях кордону в Україні та Республіці Молдова.

30 листопада 2005 р. в Одесі відбулася урочиста церемонія відкриття Місії ЄС з питань кордонів на території України та Республіки Молдова. Місія ЄС під назвою EUBAM на українсько-молдовському кордоні працює і сьогодні та повністю розв'язала всі розмови про чорні діри на кордоні і сприяння контрабанді з боку України.

Далі потрібно було реалізувати ще одне положення «плану Ющенко», а саме запросити до переговорного процесу представників США та ЄС. Формат переговорного процесу 5+2 (Молдова, Придністров'я, Росія, Україна, ОБСЄ; спостерігачі США та ЄС) був запущений навесні 2005 р. Як основна тема на засіданнях цього формату головним чином обговорювався український план урегулювання.

Література

1. Ю.Ф. Пачковський. Психологічний портрет президента. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://books.br.com.ua/22689> – Назва з екрана.
2. Т. Воропаєва, В. Піскун, А. Ціпка. Портрет НЕ Президента. Україна молода 18.11.2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/1291/188/45671/> – Назва з екрана.
3. Коррупция в Украине: ментальность правителей и судьба народа. Геофилософия Украины. К. – МФКО, 2016. – С. 321.
4. «ПОЛІС» «Президентство В. Ющенко: здобутки та прорахунки» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://docus.me/d/929003/?page=20> – Назва з екрана.
5. В. Ющенко. Психологический портрет (по методу SWOT-анализа). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://polittech.org/2012/10/26/viktor-yushhenko/http://polittech.org/2012/10/26/viktor-yushhenko/> – Назва з екрана.

Інтерес провідних країн світу до «плану Ющенко» був величезний. Українські дипломати зробили все для того, щоб зняти всі перешкоди на шляху до його реалізації. Але для його втілення у життя потрібна була тверда і настирлива позиція Президента. І тут знову спрацювала м'якотілість українського лідера. Молдова на той час повністю залежала від поставок електроенергії з України, більше того – заборгувала за цей продукт 30 млн дол. США, крім цього, існувала ще низка боргових зобов'язань Кишинєва перед Києвом. МЗС України запропонувало В.А. Ющенку скористатися цією ситуацією і примусити молдован чітко слідувати українському плану. Президент на це зголосився, але на переговорах не став загострювати ситуацію і практично погодився з молдовською пропозицією, тим самим перекреслив власний план урегулювання.

Висновки

Підбиваючи підсумок президентства В.А. Ющенко з позиції суб'єктивного фактора, потрібно зазначити, що з урахуванням його психологічних особливостей він не був готовий виконувати роль Президента України. Його м'якотілість, безхарактерність, розхлябаність, відсутність самодисципліни та завищені власні самооцінки стали на заваді здійсненню покладених на нього завдань як у внутрішній, так і зовнішній політиці держави. Все це завдало міжнародному іміджу України відчутного удару, унеможливило подальше просування на шляху євроінтеграції.

6. Корреспондент.net / 23 лютого 2005. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/253985-yushchenko-ukrayina-ne-zupinitsya-na-shlyahu-evrointegraciyi> – Назва з екрана.
7. 9-й Саміт Україна – ЄС (Київ, 1 грудня 2005). Спільна заява. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/page/open/id/2853> – Назва з екрана.
8. Новейшая хронология. События 2005 года в Украине. «Время» №1. – 2006. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ytime.com.ua/img/forall/vremya_z/top5.jpg – Назва з екрана.
9. Взаимоотношения Украины и России в энергетической сфере. Центр Разумкова / Національна безпека і оборона, №4. – 2009. – С. 24-27. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD108_rus_3.pdf – Назва з екрана.
10. Nesterov. A. Russia-Ukraine ‘Gas War’ Damages Both Economies [Electronic resource]. – Available at: <http://www.worldpress.org/Europe/3307.cfm>
11. Russia-Ukraine gas war again? [Electronic resource] – Available at: <http://www.arabnews.com/?page=7§ion=0&article=117597&d=28&m=12&y=2008>
12. Белковский С. Геоэкономические итоги «большой газовой войны» России [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1140500760> – Назва з екрана.
13. Співробітництво в рамках Організації за демократію та економічний розвиток – ГУАМ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/guam> – Назва з екрана.
14. Тоцький В.Є. «Чорноморська синергія» та «східне партнерство» – нова регіональна політика ЄС. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/armv/article/viewFile/1514/1432> – Назва з екрана.
15. ГУУАМ закінчився Кишинівською декларацією. Румунія хоче бачити Росію / Українська правда, 22 квітня 2005. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2005/04/22/3009122/> – Назва з екрана.